

Veřejná konzultace ke Státní politice životního prostředí

V březnu 2019 vyhlásilo MŽP veřejnou konzultaci ke Státní politice životního prostředí (SPŽP). Během konzultace bylo přijato celkem 963 podnětů. Dle získaných podnětů respondenti shledávají, že v rámci životního prostředí ČR došlo ke značnému zlepšení v oblasti odpadů, a to díky zvýšenému nárůstu recyklace. Aktuálním problémem a zároveň i budoucí hrozbou však zůstává neuspokojivý stav přírody a krajiny. Dle respondentů jsou podstatným nástrojem pro zlepšení životního prostředí dobrovolné nástroje, resp. vliv skrze individuální návyky a spotřební chování. Z konzultace vyplývá, že v současné SPŽP je z věcných témat nedostatečně řešena ochrana přírody a krajiny. Také zde byla zaznamenána doporučení pro další období např. nutnost lepší spolupráce mezi ministerstvy (MŽP a MŠMT, MZe, MPO), spolupráce s ostatními zeměmi, či s Podniky povodí. Dále bylo doporučeno zaměřit se na inovace na úrovni měst (územní rozvoj, výstavbu, dopravu, energetiku, rozvoj zeleně, potravinovou bezpečnost) a na úpravu legislativy s cílem vyšší ochrany přírody (např. ukotvení problematiky světelného znečištění či ochrany půdy).

MŽP děkuje všem respondentům za jejich účast na veřejné konzultaci.

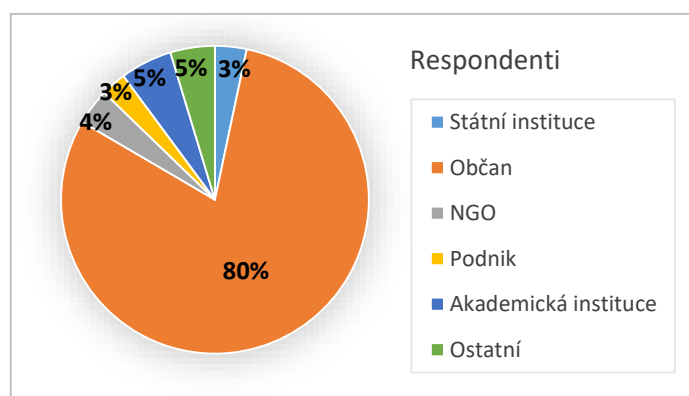
S ohledem na blížící se konec platnosti aktuální Státní politiky životního prostředí ČR 2012-2020 zahájilo Ministerstvo životního prostředí (MŽP) v roce 2019 přípravu nového dokumentu. Připravovaná SPŽP 2020 - 2030 naváže na dosavadní úsilí o zlepšení stavu a ochrany životního prostředí, zohlední nové výzvy a stanoví cíle do roku 2030, s výhledem do r. 2050.

V rámci přípravných prací na aktualizaci dokumentu probíhala po dobu jednoho měsíce (března 2019) veřejná konzultace k aktuálně platné SPŽP. Veřejná konzultace byla realizována formou internetového dotazníku, který byl volně přístupný na webových stránkách MŽP, veřejnost byla požádána o součinnost přes facebookové profily MŽP a udržitelného rozvoje, oslovením VŠ a výborů RVUR. V dotazníku měl každý možnost vyjádřit se k 5 otázkám týkajících se životního prostředí, které se zabývaly: zlepšením ŽP za posledních 25 let, hrozbami pro ŽP, realizací dalšího zlepšování a tím, co ve stávající struktuře SPŽP aktuálně chybí.

Za měsíc březen bylo touto formou sesbíráno celkem 963 odpovědí z řad členů akademických institucí, státních institucí, podniků, NGO, ale i od jednotlivých občanů (nejvyšší podíl).

Cílem vyhodnocení bylo umožnit angažovaným zájemcům zapojit se svými vstupy do počátku přípravy SPŽP. Toto vyhodnocení bylo realizováno na základě došlých odpovědí bez dalšího socioekonomického rozboru. Zpracování nedává komplexní představu o celkovém smýšlení české společnosti v rámci problematiky týkající se životního prostředí. Pro komplexní shrnutí smýšlení české společnosti o životním prostředí

byla v roce 2018 vydána reprezentativní studie veřejného mínění s názvem „Vztah české veřejnosti

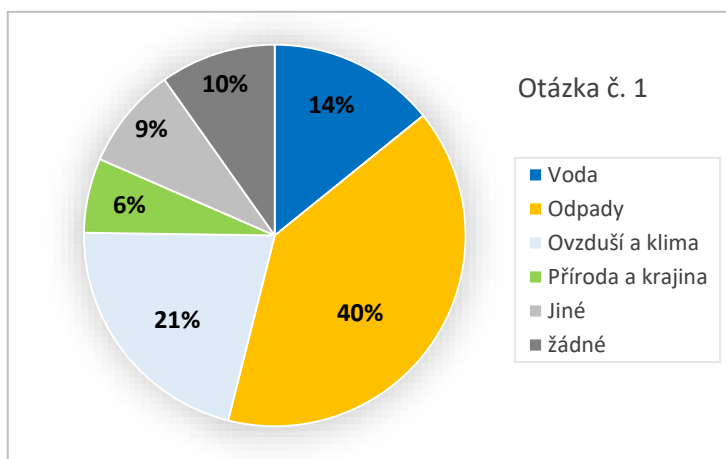

k přírodě a životnímu prostředí¹. Vyhodnocení veřejné konzultace je jedním z podkladů pro tvorbu SPŽP 2020-2030. Sesbíraná témata z podnětů široké veřejnosti budou v rámci přípravy dále diskutována.

Konkrétní otázky

1. Ve které oblasti životního prostředí, došlo dle vašeho názoru k nejvýznamnějšímu zlepšení za posledních 25 let?

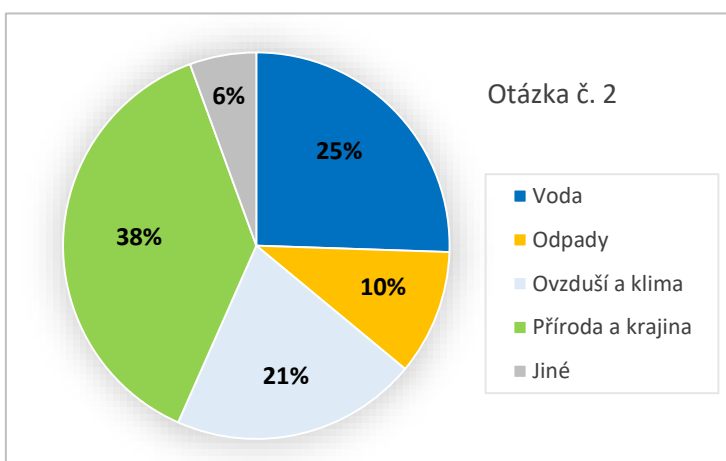
Nejvíce dotázaných je toho názoru, že za posledních 25 let došlo k nejvýraznějšímu zlepšení v oblasti odpadů. Především došlo k obrovskému posunu v oblasti recyklace, přesto respondentům chybí kontejnery na kovové obaly a na bioodpad. Recyklace ale nestačí, vzniku odpadu by se mělo předcházet (bezobalové obchody, trend zero waste). Dále je pozitivně hodnocen vývoj v oblasti ovzduší (odsíření

elektráren, snížení emisí z průmyslu a zavedení přísnějších emisních limitů). Nejvíce je pozitivní vývoj patrný v severních Čechách (redukce kyselých dešťů), ale i ve velkých městech a na severní Moravě (čistější ovzduší a méně smogových situací). V oblasti vod došlo k zlepšení jejich kvality, a to díky výstavbě modernějších čistíren odpadních vod, což je vnímáno i skrze návrat ryb do českých řek. V oblasti přírody a krajiny vidí respondenti pozitivní posun především v souvislosti s obnovou lesů a rozvojem CHKO (vyšší ochrana). Dotázaní také kladně hodnotí revitalizační (pro vodní toky) a rekultivační projekty. Dále někteří respondenti komentovali pozitivní vývoj v regulaci chemických látek, lepší ochranu velkých šelem či lepší vzhled našich vesnic.

2. Co považujete za nejpalčivější problém životního prostředí v ČR?

Hlavní problémy vidí respondenti v oblasti přírody a krajiny. Vyzdvíženo bylo špatné hospodaření v lesích a zemědělství, intenzivní hospodaření na velkých půdních blocích, pěstování nevhodných plodin, používání pesticidů a tím způsobený úbytek hmyzu, fragmentace a zástavba krajiny bez opětovného využití brownfieldů (místo toho dochází k stavbám „na zelené louce“). To vše respondenti označili za velký problém. Dále také uvedli, že tyto činy vedou k vytvoření krajiny s mizivou biodiverzitou, bez schopnosti zadržet dešťové srážky a zabránit erozi. V oblasti vod vidí respondenti jako největší problém narovnávání a vybetonování

¹ J. Krajhanzl, T. Chabada, R. Svobodová (2018). Vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí, Masarykova univerzita Brno

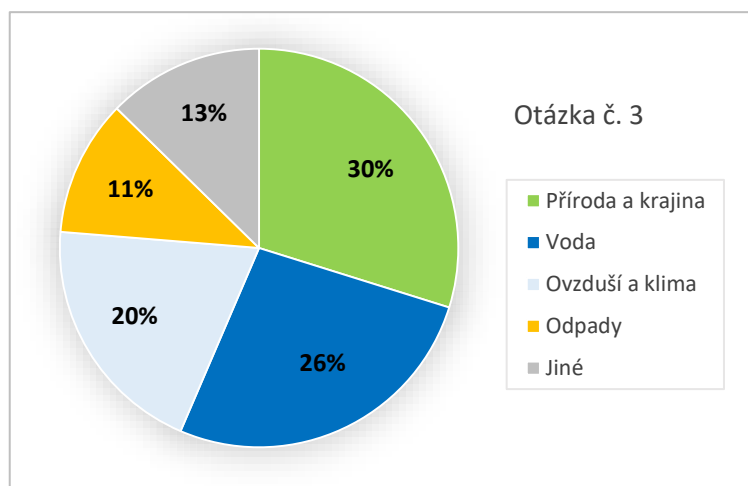
koryt toků bez dostatečného prostoru pro zasakování. Nízký stav vody v tocích i podzemních zdrojích umocněný špatným hospodářstvím (plýtváním a znečištěním – mikroplasty, antibiotika) pak představuje další problémy ŽP.

V oblasti ovzduší a klimatu představuje dle respondentů největší problém změna klimatu způsobená emisemi skleníkových plynů ze spalování fosilních paliv. Jako další problém byly označeny částice polévatého prachu, které mají negativní dopad na lidské zdraví. Dalšími negativy jsou doprava i z hlediska nedostatečné dopravní infrastruktury (obchvaty měst), světelné znečištění a hluková zátěž (zábavní pyrotechnika).

U tématu odpadů je sledován problém hlavně s jejich nakládáním (skládání, nerecyklace materiálů, absence odpovědnosti výrobců za nakládání s obaly, absence motivace k recyklování), a používáním plastů (produkty na jednorázové použití). Ostatní jmenované problémy (kategorie „Jiné“) zahrnovaly např. dotační politiku (špatně nastavené dotace v zemědělství vedoucí k degradaci půdy), energetiku (podíl obnovitelných zdrojů energie by měl být v ČR v r. 2030 cca 14,5 %, v Německu 65 %), ekologickou gramotnost v oblasti živočišné výroby, udržitelnost v zemědělství a dopravě.

3. Jaké největší hrozby do budoucna vidíte v oblasti životního prostředí?

V návaznosti na předchozí otázku i zde byla nejčastější odpověď z oblasti přírody a krajiny, kde jako největší budoucí hrozba vychází neudržitelné hospodaření v zemědělství a lesnictví. Kromě toho by mnoho respondentů upřednostnilo přesunutí solárních panelů z polí na střechy, jejichž plocha je ve většině případů zcela nevyužitá. Současná problematika vod (narušení přirozených oběhů vody, její nedostatek a špatná kvalita) je vnímána i v rámci budoucích hrozeb. V souvislosti s klimatem se většina dotázaných vyjádřila k nepřipravenosti společnosti na extrémní počasí, které s ní souvisí. V problematice ovzduší jsou řešeny převážně hrozby související se zplodinami z uhelných elektráren, spaloven odpadu, z letecké i automobilové dopravy a emise CO₂. Dále se celá řada odpovědí týkala světelného znečištění a jeho dopadu na zdraví lidí i zvířat.

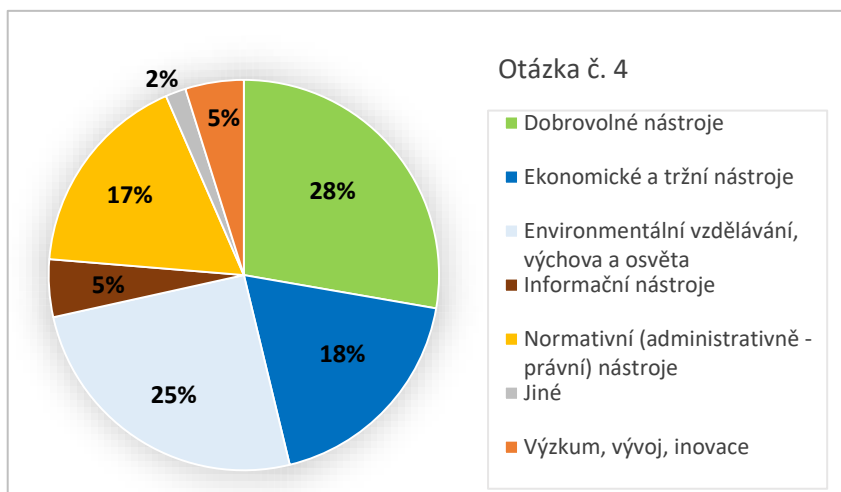

Největší problém v oblasti odpadů představují dle respondentů černé i legální skládky odpadu s rizikem kontaminace půdy i podzemní vody. Jako budoucí hrozba je označeno spalování odpadu, a to v souvislosti s vypouštěním zplodin do ovzduší, produkce jednorázových plastů a jejich omezená recyklace.

Mimo tyto kategorie vidí řada respondentů (zařazeno do oblasti „Jiné“) jako hrozbu do budoucna nezáměr (koho?) o problematiku životního prostředí, malou informovanost obyvatelstva, konzumace velkého množství masa a obecně živočišných produktů či nedodržování mezinárodních závazků

4. Existují, dle Vašeho názoru, příhodné nástroje pro další zlepšování životního prostředí v budoucnu (např. v oblasti vývoje technologií nebo celospolečenských trendů)? Uveďte konkrétní příklad/y.

Kategorie nástrojů pro realizaci politiky ŽP jsou: normativní; ekonomické a tržní; informační, dobrovolné, programové, institucionální a výzkumné a inovativní; environmentální vzdělávání, výchova a osvěta. Respondenti častokrát uváděli více nástrojů a řešení najednou. Hlavní myšlenky zachycené v odpovědích respondentů se týkaly zlepšení efektivity v rámci zemědělství, změny postoje společnosti vůči životnímu prostředí a klimatu, nových technologií, internetu/ reklamy, politiky.

Největší problém vidí respondenti v neekologickém chování občanů. Častokrát bylo zmíněno, že při ochraně přírody bychom měli začít každý u sebe formou dobrovolných nástrojů (nejčastěji uváděny). V rámci osobních změn byla navržena úprava jídelníčku (lokální potraviny, méně masa) a nastavení respektu k přírodě (sázet stromy, farmařit, zamezit plýtvání jídlem, surovinami, využívat zdroje - např. dešťová voda). To lze podpořit environmentálním vzděláváním, výchovou a osvětou, mezigeneračním dialogem, což představuje další nástroj. Pro získání adekvátních podkladů je nezbytné podporovat výzkum a inovace (např. u využívání biotechnologií, digitalizací zemědělství). A zjištěné výsledky dále aplikovat. Pro lepší medializaci problematiky ŽP (informační nástroje) bylo doporučeno zapojit více známých osobností.

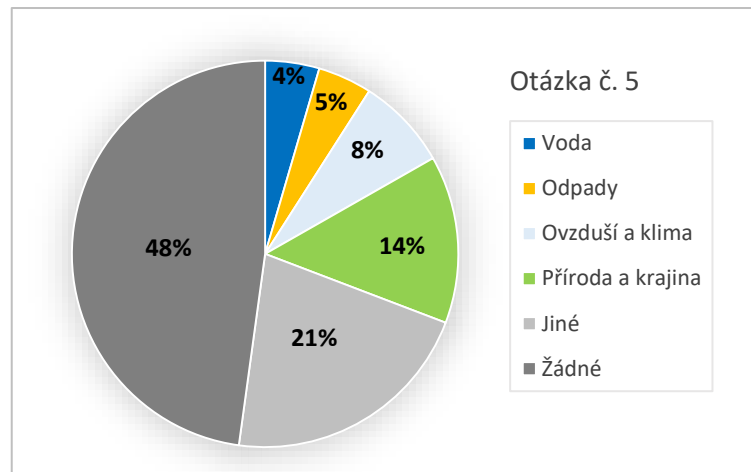
Respondenti dále mezi příhodnými nástroji uváděly nástroje ekonomické a tržní, kam spadají i ekologické daně a poplatky (započtení nákladů na odstranění odpadového materiálu do ceny výrobku) a jejich reforma, resp. eliminace environmentálně škodlivých dotací a zpoplatnění negativních externalit lidských aktivit dopadajících na životní prostředí.

Administrativně-právní (normativní) nástroje představovaly rovněž odpovědi značné části respondentů, mezi nimi se jednalo o legislativní pokrytí dosud neošetřené problematiky či o její posílení (např. mimoprodukční funkce krajiny, mezní limity pro světlo či povinnost obchodníků vložit potraviny do obalů od zákazníka), vyšší dohled nad dodržováním norem a zvýšení postihů za jejich porušování. V kategorii Jiné jsou odpovědi nespádající ani pod jeden z nástrojů k realizaci SPŽP (např. zavedení bezobalových obchodů).

5. Jaká témata vám ve stávající struktuře SPŽP ČR 2012-2020 chybí?

Nejpočetnější je kategorie žádná, do které byly zařazeny všechny odpovědi bez konkrétního doporučení, přičemž jen někteří respondenti byli spokojeni s aktuální verzí dokumentu a někteří navrhovali celkovou revizi dokumentu bez specifického doporučení. Z věcně zaměřených spadalo nejvíce odpovědí do kategorie jiné (díky značné variabilitě řešených problémů - viz další odstavec). Následně byla nejvíce

řešena problematika přírody a krajiny, kde respondenti hodnotili jako nedostatečnou ochranu biodiverzity, krajiny, půdy, otázku lesnictví a zemědělství (např. omezit pěstování biopaliv, menší půdní bloky, více ekologického zemědělství, zaměřit se na živočišnou výrobu, potravinovou soběstačnost a na ochranu půdy před degradací). Nedostatečně řešen je volný pohyb velkých šelem. V oblasti ovzduší a klimatu byly zmíněny: emise, energie, změna klimatu

(adaptace i mitigace) a světelné znečištění. Respondenti doporučují uvést zastavení těžby, ukončení provozu uhelných elektráren a přechod na obnovitelné zdroje energie. Také doporučují řešit kvalitu ovzduší spolu s dopravou a alternativními formami dopravy a zavedení uhlíkové daně.

Respondenti apelovali na dodržování hierarchie nakládání s odpady: nejprve předcházení vzniku odpadu (např. zálohování, ekologickou daň na méně šetrné výrobky), snižování množství odpadu, následné nakládání s odpady (omezení skládkování, recyklace, kompostování). Dále šetrně zacházet se zdroji (omezit či zakázat plasty), užívat kvalitní materiály, eliminovat zbytečné nakupování a plýtvání jídlem. V oblasti vod respondentům v SPŽP chybí: sucho, voda a její ochrana, hospodaření s vodou, její udržení v krajině (revitalizace zanikajících malých vodních ploch a toků) a eliminace znečištění (dalším čištěním a odstraněním mikročástic).

V kapitole jiné se respondenti vyjadřovali např. k malé ambicióznosti cílů, eliminaci chemie (kosmetika, čisticí prostředky), ekoturistice, dopravě (infrastruktura), dotacím, globálnímu rozměru environmentální politiky, hlukovému znečištění, komplexitě SPŽP či nedostatečné konkretizaci, městům, motivaci občanů a podniků k ekologickému chování, osvětě (obyvatel i veřejné správy), participaci obyvatel, realizaci, sankcím, spolupráci, sdílení informací, výstavbě (pasivní domy, architektura), rozšíření strategií (v oblasti energetiky, územního plánování, sucha), chybějícímu vyhodnocení, nedostatečným výsledkům, výchově atd. Bylo zde také doporučeno inspirovat se zahraničními strategiemi (Green New Deal, Toronto Green Standard) či použít Parettova pravidla, které radí zaměřit se hlavně na řešení těch problémů, které mají největší dopad.

6. Prostor pro individuální podněty a návrhy k aktualizaci SPŽP.

V této části mnoho respondentů poděkovalo za možnost vyjádřit se k problematice ŽP a dále byly zmíněny další podněty nad rámec odpovědí předchozích otázek, např. větší medializace problematiky ŽP na lokální úrovni, redukce plýtvání vodou v živočišné výrobě, podpora revitalizace mokřadů, redukce jednorázových plastů apod. Bylo doporučeno prohloubit práci s městy. Samotná města by měla vytvářet nádrže pro zadržování dešťové vody, vysazovat více zeleně a omezovat světelné znečištění. Zemědělci by měli respektovat krásy naší krajiny a snažit se chovat tak, aby nedocházelo k jejímu poškozování. Česká příroda by měla být přibližována místním obyvatelům již od předškolních let. K čemuž by mohlo dopomoci vytváření přírodních rezervací v těsné blízkosti měst. Dále respondenti apelovali na kontinuální aplikaci celkově šetrného přístupu k životnímu prostředí.

Reakce MŽP

MŽP by rádo poděkovalo všem respondentům za jejich účast na veřejné konzultaci k otázkám životního prostředí. Ceníme si všech zaslaných odpovědí, námětů i doporučení.

Některé podněty respondentů jsou již ve stávající politice přímo či nepřímo zahrnuty (např. ochrana druhů, podpora přírodních stanovišť, podpora využívání brownfieldů, problematika rizikových látek v půdě a další). Jiná témata zmíněná v dotazníkú mohou být pro úroveň státní politiky velmi dílčí a detailní.

SPŽP jako průřezový strategický dokument řeší ochranu životního prostředí komplexně (v rámci ČR) a provázaně. Přestože témata jako doprava, živočišná výroba či týrání zvířat spadají do kompetence jiných ministerstev (ministerstvo dopravy a zemědělství), MŽP se bude i nadále zasazovat o prosazování environmentálního aspektu i v těchto oblastech. Nová SPŽP bude mít i nadále zastřešující charakter pro oblast životního prostředí. Konkrétní podněty budou dále zohledňovány při zpracování dokumentů na nižších úrovních strategického plánování (např. Státní program ochrany přírody a krajiny ČR, Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR, Strategie adaptace na změnu klimatu).

V rámci podnětů byla identifikována řada témat, na jejichž řešení by se MŽP mohlo podílet a prozatím nejsou v dosavadní SPŽP obsažena či jsou zpracována nedostatečně. Podněty budou předloženy pracovním skupinám k projednání. Vzhledem k tomu, že značná část respondentů se však spíše než k obsahovým nedostatkům aktuální SPŽP, vyjadřovala k potřebě nastavené cíle realizovat všemi dotčenými a odpovědnými ministerstvy, krajskými úřady a municipalitami.